

EIT MODERNE, MILJØVENLEG HORDALAND

VALPROGRAM 2007
Hordaland Venstre

INNHALD

Venstre sine 10 liberale prinsipp.....	3
Det nye fylket - fylkeskommunen si rolle.....	5
Ein skule for kunnskap og like mogelegheiter	7
Meir til dei som treng det mest	10
Kultur - grunnlag for vekst	11
Samferdsle - styrka det kollektive tilbodet	13
Det kreative og nyskapande Hordaland	16
Eit moderne miljøfylke	18

VENSTRE SINE 10 LIBERALE PRINSIPP

1. Fridomen skal gjelda overalt, for alle

Målet for liberalismen er einskildmennesket sin fridom. Venstre vil gjera det lettare for den einskilde å ha råderett over sitt eige liv - for begge kjønn, på tvers av landegrenser, kulturell bakgrunn, livssyn og legning. Vi kviler først når fridomen gjeld alle stader, for alle.

2. Det personlege ansvaret er ufråvikeleg

Alle har ansvar for seg sjølv. For Venstre er dette like grunnleggjande som retten til fridom. Vi er sterke i trua på at dei som får høve til å ta ansvar vil gripa sjansen , og at dei på det viset vil få auka eigueverd og fridom. Dei som ikkje er i stand til å ta ansvar for seg sjølv, skal få hjelpe frå samfunnet til å leva eit verdig liv.

3. Alle har ansvar for kvarandre, for miljøet og for komande generasjonar

Alle har ansvar for kvarandre og for å sikra at komande generasjonar har same høve til å nytta fridomen sin som oss. Vi pliktar å hjelpe andre med å sikra føresetnadene for frie liv, m.a. ved å byggja sterke felles institusjonar, ved å kjempa mot fattigdom og ved å ta vare på naturen.

4. Fellesskap og rettferd er nødvendig for å sikra reell fridom.

Rettferd, eigueverd og like sjansar for alle er kjenneteikn på ei fri verd. Frije samfunn har lokale, nasjonale og globale einskapsinstitusjonar, og eit godt sikringsnett for alle. Frije samfunn er rettferdige og opne – der alle med dei nødvendige evner og vilje til innsats, skal kunne nå einkvar posisjon i samfunnet.

5. Alle er like mykje verd, men ingen er like

Liberalismen er raus. For Venstre er det ein verdi i seg sjølv at menneska er ulike og gjer ulike val. Respekten for at folk er ulike er inkluderande fordi det gjer folk nyfikne i møte med det ukjente, og toleranse for at det gode liv ikkje er likt for alle. Toleranse betyr respekt, ikkje likesæle eller feighet.

6. Politikk skal fremja livskvalitet og menneskeleg vekst

Det liberale engasjementet for fridom går lengre enn å sikra alle materiell tryggleik og velstand. Alle stader vert det gode liv kjenneteikna av meir enn det materielle – av kultur og åndsliv, frivillig arbeid og læring. Liberal politikk skal sikra at dette vert reelle mogelegheiter for alle i samfunnet.

7. Politisk makt skal komma nedanfrå.

Politisk makt og styring skal forankrast i demokratiske institusjonar med røysterett for alle. Demokrati, ytringsfridom, organisasjonsfridom og trusfridom er grunnleggjande liberale rettar. Dei viktigaste avgjerdene som gjeld fellesskapet, skal takast av folkevalde organ.

8. Makt skal spreia og balanserast.

Eit liberalt samfunnssystem har fire berebjelkar: Demokratiet, rettsstaten, det sivile samfunn og marknadsøkonomien. Venstre er oppteken av å sikra at desse institusjonane er opne, uavhengige og i samspel. Ei slik spreing av makt, og opne avgjerdss prosessar, er naudsynt for å hindra autoritær politikk, maktmisbruk og korrasjon.

9. Den liberale staten er upartisk, sterkt og avgrensa.

Den liberale staten må byggja sterke einskapsinstitusjonar for å sikra fridom og like sjansar for alle, utan å ta frå den einskilde ansvar. Staten må vera nøytral i høve til livssyn. Den liberale statsmakta må respektera avgrensingar i eiga makt. Staten har eit særleg ansvar for å verna om mindretalaet sine rettar.

10. Liberalismen er optimistisk og alltid på veg.

Det liberale samfunnet er alltid på veg og ope for betre løysingar, skapt gjennom krafta i dei gode argumenta og gjennom menneske som får brukt evnene sine. Venstre sin optimisme er bygd på ein sterkt tillit til skaparkrafta i det einskilde mennesket og tru på at det i fellesskap er mogeleg å leggja grunnlag for frie liv, alle stader - for alle.

DET NYE FYLKET – FYLKESKOMMUNEN SI ROLLE

Venstre er grunnleggjande oppteken av eit levande folkestyre. Flest mogeleg avgjerder som har mykje å seia for samfunnsutviklinga skal takast av folkevalde organ eller organ med eit direkte ansvar overfor folkevalde nivå. Difor vil Venstre grunnlovsfesta det lokale sjølvstyret.

Venstre ønskjer å halda fast ved tre folkestyrte forvaltningsnivå.

Venstre vil utvikla dagens fylkeskommunar slik at dei får langt større innverknad på samfunnsutviklinga, i staden for statleg styring. Venstre vil difor gå inn for å avvikla fylkesmannen som eit regionalt forvalningsorgan med ansvar for breie samfunnsområde. Den mynde som fylkesmannen har i dag, skal i utgangspunktet leggjast til fylket, leia av fylkestinget som det direkte folkevalde organ. Dei arbeidspøggåvene som fylkesmannen har, og som ikkje kan leggjast under folkevald styring på fylkesnivå, kan løysast utan eit fylkesmannsembete slik me kjenner det i dag.

Venstre er positive til at nye regionar kan erstatta fylka i ein omfattande forvaltningsreform. Føresetnaden er at makt og mynde vert overført frå staten til regionane og at regionstinga vert vald direkte av veljarane. Venstre meiner det er viktig å sikra at Bergen får viktige regionale hovudstadfunksjonar i ein ny Vestlandsregion. Under føresetnad av at dei nye regionane får

overført makt og mynde frå staten, vil desse skapa heilt nye mogelegeheter på Vestlandet, noko som mellom anna kan leggja grunnlag for betre samferdsle og meir nyskaping i næringslivet.

Venstre ønskjer at fylket skal få overført makt og mynde innanfor ei rekke områder som staten no har ansvaret for. I tillegg må fylka sjølvsagt vidareføra oppgåvene dei har i dag.

Venstre vil at fylket, i tillegg til dei noverande fylkeskommunale oppgåvene, skal få:

- * ansvaret for sjukehusa og andre delar av spesialisthelsetenesta innafor somatisk og psykisk helsevern, samt det regionale barnevernet som i dag er statleg
- * ansvaret for arbeidsmarknadspolitikken
- * ansvaret for riksvegane og fordelinga av riksvegmidlane. Dette inneber at vegkontora vert overført til regionane
- * ansvaret for kollektivtrafikk, inkludert ansvar for regionale jernbaneruter
- * kollektivtransporten i storbyane må vurderast særskilt med omsyn til lokalt forvaltningsansvar
- * overta miljøvernnavdelinga frå fylkesmannen, og ansvaret for kulturminnevernet
- * eit omfattande ansvar for å forvalta den offentlege næringspolitikken, og overta ansvaret for næringsretta verkemiddel av regional karakter

frå Innovasjon Norge, fylkesmannsembetet og nye regionale forskingsfond

* overta ansvaret for statlege kulturinstitusjonar innanfor områda scenekunst, musikk, museum og biletkunst

* ansvar for å fordela spelemedlar til kulturygg og eit overordna ansvar for bibliotekfeltet

* ansvar for å utvikla ein regional klimapolitikk med økonomiske og juridiske verkemiddel

For Venstre er det avgjerande at vi har eit godt og likeverdig helsetilbod til alle. Difor ynskjer vi at sjukehusa skal eigast og styrast av det nye fylket. Statleg overtaking av sjukehusa har ikkje gjeve betre ressursutnytting. Venstre meiner at fylka i større grad enn staten, vil kunne styra helsesektoren slik at pasientane vert prioriterte.

Fylkeskommunane må sjølv prioritera tiltak som tek sikte på å auka borgarane si interesse for den verksamda fylkeskommunen driv. Venstre vil at Hordaland Fylkeskommune skal oppfatta seg sjølv som eit serviceorgan for innbyggjarane. Difor må det arbeidast ut serviceerklæringer innafor alle fylkeskommunale tenesteområde.

Venstre meiner fylkeskommunen skal halde offentligehetsprinsippet i forvaltninga høgt, slik at dokument berre vert unntake innsyn når det er heilt nødvendig. Saman med innføringa av ny offentligehetslov, vil Venstre arbeida for at alle rutinar i fylkeskommunen vert gått igjennom

med sikte på ei god og ope forvaltning. Venstre vil også ha ein eigen offentligehetsplakat som skal gjerast kjent for alle tilsette. Fylkeskommunen må vidare arbeida med å sikra god og sakleg informasjon om saker som vert handsama. Alle møte i folkevalde organ skal vere opne med mindre det er særskilde grunnar til å lukka dører.

Venstre vil slå fast at offentleg tilsette har ytringsfridom og skal ha lov til å delta i den offentlege debatten. Det må etablerast kultur som heller fremjar enn hindrar slik deltaking. Tilsette som melder frå om uheldige eller lovstridige tilhøve i eiga verksamda skal få honnør for dette, og vernast mot både direkte og indirekte sanksjonar. Venstre vil syta for at personvernet skal vege tungt i alle samanhengar. Mellom anna betyr dette at det skal takast sterke omsyn til integriteten til einskildpersonar på helse- og sosialinstitusjonar og i skulesektoren.

Vestlandet har klynger innanfor reiseliv, maritime næringar, forsking, musikk og film som har mykje å seia internasjonalt. Venstre meiner vestlandsregionen må profilera seg meir samla i Noreg, Europa og verda elles.

Venstre meiner det er naturleg at den nye regionen får ei parlamentarisk styringsform for å sikra demokratisk og strategisk styring av den regionale administrasjonen, og for å sikra ei heilskapleg politisk styring med klåre ansvars-tilhøve.

EIN SKULE FOR KUNNSKAP OG LIKE MOGELEGHEITER

Kunnskap er eit viktig grunnlag for fridom, demokrati og nyskaping. For Venstre er det ei viktig oppgåve å sikra alle den same tilgangen til utdanning og kunnskap uavhengig av sosial og kulturell bakgrunn. Dette må mellom anna gjerast ved å setja eleven i sentrum med større ansvar og medverknad i opplæringa. Det er eit liberalt krav til læringsprosessen – frå det enklaste pedagogiske opplegg til det mest avanserte – at han skal byggja på respekt for både den einskilde og fellesskapet.

Ansvaret for vidaregåande skular er ei svært viktig oppgåve for fylkeskommunen. Ei god offentleg opplæring skal vera med på å utvikla god kompetanse i fylket, både med siktet på fagopplæring og for å sikra unge og voksne eit godt grunnlag for vidare utdanning. Gjennom den vidaregåande opplæringa skal elevane verta førebudde for høgare utdanning eller for arbeidslivet gjennom dei yrkesfaglege utdanningsprogramma.

Det er eit liberalt krav til læringsprosessen – frå det enklaste pedagogiske opplegg til det mest avanserte – at han skal byggja på respekt for både den einskilde og fellesskapet.

Skulen skal ikkje berre utdanna kompetente personar, men også engasjerte borgarar. Venstre ynskjer å styrka skulen som demokratisk lærestad.

Kunnskapen og verketrongen til ungdommen må takast på alvor og brukast, t.d. gjennom etablering av fleire elevverksemder. Både i allmenne og yrkesfaglege studieretningar må ”Ungt Entreprenørskap” mykke sterke inn i undervisninga. Det same gjeld internasjonal utveksling og kunnskap.

Ny teknologi og kontinuerleg utvikling vil krevja at menneska stadig har trong for å tileigna seg ny kunnskap. Samstundes er det færre og færre som velgjer eit yrke for resten av livet. Ein kan ha behov for etterutdanning for å få ny fagkunnskap innan det yrket ein har utdanna seg til, eller til eit nytt yrke slik at ein kan klara å vera arbeidsaktiv fram til pensjonsalder.

Hordaland Fylke må ha utdanningsinstitusjonar som legg til rette undervisninga slik at alle kan få høve til etterutdanning og opplæring om dei sjølv vil. Dette krev eit tett samarbeid både med næringslivet og med offentlege institusjonar/orgnar.

Venstre ser på yrkesfaga som berarar av tradisjon og kunnskap, og dei er det særlig viktig å ta vare på. Praktisk meistring og læring er viktige element i den yrkesfaglege opplæringa og bør etter Venstre sitt syn styrkast.

Venstre ynskjer at skulane skal vera mest mogeleg sjølvstyrte innanfor fylket sine eigne

prioriteringar, og dei råmene som læreplanverket og opplæringslova legg. Venstre meiner det må oppretta skulestyre som utøvande organ på dei einskilde skulane, der rektor er sekretær. I fyrste omgang kan dette vera eit prøveprosjekt på utvalde skular. Medlemmene i skulestyra skal vera tilsette, elevar og eksterne representantar valde av fylket. Det er òg viktig å gje skuleleiarane tid til å driva pedagogisk utviklingsarbeid ved å styrka administrative støttefunksjonar.

Lærarane er den viktigaste ressursen i skulen. Venstre meiner hovudoppgåva til lærarane er å vera kunnskapsformidlarar ved å stå for varierte og spanande undervisningsopplegg. For Venstre er det viktig at lærarane har gode fagkunnskapar. Venstre vil innføra eit kompetanseår for lærarane, slik at dei kan skaffa seg utvida kompetanse gjennom arbeidspraksis eller vidareutdanning. Det bør takast initiativ for å få Hordaland som forsøksfylke for ei slik ordning. På regionalt nivå må denne satsinga følgjast godt opp med gode tilbod i samarbeid med forskings- og utdanningsinstitusjonane i Hordaland.

Venstre vil vidareføra ordninga med fritt skuleval i den vidaregåande skulen i Hordaland. Ordninga gir elevane høve til å velja mellom alle skulane i fylket utan omsyn til bustadadresse. Framleis vel dei fleste å gå på den skulen som ligge nærest, men samstundes gir ordninga ein fridom til dei som av ulike årsaker måtte ynskje ein anna skule. For å gjera ordninga meir rettferdig vil Venstre framleis arbeida for at geografisk nærleik òg skal vera poengjenvande ved opptak til vidaregåande skular.

Venstre vil ha smidigare reglar for inntak til vidaregåande skular på tvers av fylkesgrensene. Det er etablert fleire friskular dei siste åra. Venstre meiner at slike skular kan vera gode supplement til den offentlege skulen, og dei må ha vilkår til å utvikla sitt særpreg.

Elevar i skulen har no fått ei lovfesting av krav til arbeidsmiljø i opplæringslova. Fylkeskommunen må syta for at krava i lova vert oppfylt på ein god måte, mellom anna ved at elevane får medverknad på arbeidsmiljøet.

Dei elevane som ikkje har trygg skuleveg, skal ha rett til fri skuleskyss.

Venstre sitt framlegg om serviceerklæringer i offentleg forvaltning, skal òg omfatta skulen. Fylkeskommunen må difor utarbeide serviceerklæringer for vidaregående opplæring, som gjer det klårt kva for rettar og plikter elevar og foreldre har, kva dei normalt skal kunne forventa av skulen, og kva skulen forventar av dei.

I samspelet mellom skulen og elevane, spelar elevrådet ei sentral rolle. Det er difor viktig å gje elevrådet gode arbeidsvilkår for å sikra at elevane vert høyrd før avgjerd vert teken i viktige saker. Elevane skal vera representerte i alle skuleorgan.

Diverre er det for mykje mobbing og uro i den norske skulen. Venstre vil ha meir respekt inn i skulen. Skulane må skapa gode miljø ved å satsa målretta på førebygging, og dei må gripa raskt inn når elevar vert mobba. Mykje mobbing skjer i form av seksuell trakkassering. Skulane må slå hardt ned på dette, og utarbeida planar for førebyggjande tiltak.

Venstre vil ha betre kvalitet på yrkes- og studierådgjevinga for elevar i den vidaregåande skulen. Samanhengen mellom grunnskulen og den vidaregåande opplæringa har vorte tettare med innføringa av Kunnskapsløftet. Venstre meiner difor det er viktig å leggja til rette for eit betre samarbeid mellom vidaregåande skular og ungdomsskular, mellom anna når det gjeld rådgjeving og programfag i ungdomsskulen. I det arbeidet må det nye yrkesrettleiringssenteret få ei viktig oppgåve.

Gjennomsnittsalderen hjå lærarane i den vidaregåande skulen er høg, og det vil difor vera stor trøng for nyrekrytting i dei nærmaste åra. Venstre har stor trø på at det er mogeleg å få til eit generasjonsskifte på ein smidig måte, men er uroa over den realfaglege kompetansen. Fylkeskommunen må følgja utviklinga nøyne, og det må vurderast ekstraordinære tiltak for å rekryttera realfaglærarar og eventuelt lærarar i språkfag dersom det skulle verta mangel på kompetanse.

Skulebiblioteka er ei viktig kjelde for å gje kunnskap og informasjon. I dagens samfunn er kunnskap og bruk av IKT vesentleg for å kunne delta i ein arbeidsmarknad i stor utvikling. Dette krev òg at skulebiblioteka har dei ressursane som trengst for at elevar skal kunne bruka den informasjon dei får tilgang til via Internett. Skulebiblioteka må vera opne så lenge det er undervisning, også på ettermiddag/kveldstid.

Læremateriellet i dei vidaregåande skulane må liggja føre både på bokmål og nynorsk til same tid og til same pris.

Fagskulor for tekniske og maritime fag har lange tradisjonar. Venstre vil utvikla og utvida dette tilbodet. Fylket må samstundes ta ansvar for å utvikla fagskuletibod på andre område i samspel med ulike private aktørar, mellom anna dei private tilbod som alt i dag er etablert.

Venstre vil:

- * at eleven sine behov alltid må vera utgangspunkt for undervisninga
- * ha eit geografisk spreidd og allsidig skuletibod i alle delar av fylket
- * prioritera opprusting av fylkeskommunale skulebygg, med særskilt fokus på inneklima
- * gjennomføra bygging av ny vidaregåande skule på Sørås og i Bergen sentrum
- * ha smidigare reglar for inntak til vidaregåande skular på tvers av fylkesgrensene
- * ha fokus på vurdering av den enskilde skule for å auka kvaliteten, og vera meir open om innhaldet i skulen
- * styrka praktisk meistring og læring i den yrkesfaglege opplæringa
- * leggja til rette for at skulen utviklar seg til ein stad der ulike kulturar møtest, der elevane lærer sosial samhandling og å leva i eit internasjonal samfunn
- * betra kvaliteten på yrkes- og studierådgjeving for elevar i vidaregåande skule og vidareføra den gode ordninga med elevinspektørar
- * styrka elevdemokratiet gjennom å leggja til rette for auka elevmedverknad
- * styrka samspelet mellom skule og arbeidsmarknad, mellom anna gjennom betre tilrettelegging for lærlingplassar
- * unngå for store vidaregåande skular
- * sikra Manger Folkehøgskule gode vilkår
- * at dei vidaregåande skulane i Hordaland skal prøva ut digitale skuleeksamenar og alternative eksamensformer som til dømes mappevurdering

MEIR TIL DEI SOM TRENG DET MEST

Velferdssamfunnet sine tenestetilbod skal vera godt utbygde og sikra alle god og forsvarleg omsorg, helse, utdanning og livsstandard.

Borgarløn er tanken om at alle borgarar skal vera garantert ei minsteinntekt. Venstre har ein visjon om at dette skal verte Noreg si store velferdsreform. Venstre vil arbeida for at Hordaland vert forsøksfylke for borgarløn.

Likevel kan offentleg tilbod aldri fullt ut erstatta det personlege ansvaret den einskilde har for seg sjølv og medmenneska. Venstre sitt sosialliberale idégrunnlag kjem nettopp tydeleg til syne i ein velferdspolitikk som balanserer eit godt offentleg velferdstilbod med eit individuelt ansvar.

Venstre vil leggja til rette for at borgarane i fellesskap kan ta større ansvar for oppgåver som åleine vert tekne hand om av det offentlege. Frivillig innsats er velferdsstaten sin store, og framleis lite brukte ressurs. Så lenge dei folkevalde definera nivå, kvalitet og omfang på tenestene det offentlege skal tilby, bør både private forsøk, og innsatsvillige menneske trekkast med i korleis dette skal løysast. Dei frivillige organisasjonane sine tilbod må samordnast med og supplera det offentlege tilbodet.

Mange offentlege bygningars er ikkje godt nok tilrettelagde for funksjonshemma. Venstre

meiner fylkeskommunen må stilla krav om at alle offentlege bygg som skal oppførast og ombyggjast, skal vere tilpassa funksjonshemma. Fylkeskommunen må gå føre som eit godt døme og leggja til rette for at menneske med ulike funksjonshemminger kan vera tilsette i fylkeskommunen.

Venstre vil:

- * arbeida aktivt for at Helse Vest har eit godt og desentralisert spesialisttenestetilbod ved sjukehusa
- * i samarbeid med kommunane leggja til rette for ei best mogleg skulehelseteneste med auka kompetanse innan psykiatrien
- * arbeida for eit meir aktivt og førebyggjande barnevern, eit betre ettervern og eit betre samarbeid med psykisk helsevern og rusomsorg
- * satsa meir på førebyggjande helseverksemد m.a. gjennom friluftsliv og idrett
- * arbeida for at det vert oppretta rehabiliteringssenter i fylket
- * ha ei geografisk spreidd tannhelseteneste
- * arbeida for eit godt og desentralisert tilbod innan barne- og familievernet i fylket
- * framleis ha fokus på universell utforming

KULTUR - GRUNNLAG FOR VEKST

Venstre byggjer kulturpolitikken på toleranse og mangfald, og tek utgangspunkt i den eigenverd kulturen har for den einskilde og samfunnet. Venstre meiner at eit fleirkulturelt samfunn er eit godt samfunn, og vil leggja til rette for at ein gjennom det fleirkulturelle får til ei god inkludering i praksis. I ei tid med sterk internasjonalisering er det viktig å føra ein målmedviten kulturpolitikk, tufta på det me sjølve har skapt, men i fruktbart samspel med omverda. Kulturpolitikken må ha det norske språket, bokmål og nynorsk, som grunnleggjande plattform. Venstre ynskjer å arbeida for å oppretta eit nynorsk litteratursenter på Stord.

Hordaland er eit kulturelt tyngdepunkt i nasjonal samanheng, mykje grunna Bergen by. Bergen er ein ressurs i kulturbygginga langt ut over bygrensene, og det er difor viktig at Hordaland fylkeskommune tek aktivt del i den vidare utviklinga av kulturbreen Bergen. Det bør i hovudsak gjelda dei store kulturinstitusjonane og nyskapande tiltak på kulturfeltet.

Kulturvern er eit viktig delområde i kulturpolitikken. Kulturvern er vern av fysiske spor frå fortida, som bygningsvern, historieskriving, og andre former for formidling gjennom arkiv- og museumsverksemder. Kunnskap om fortida gjev oss sjølvforståing og identitet som einskildpersonar og samfunn, og Venstre meiner såleis det er viktig med vern av kulturminne og kulturmiljø i dei ulike delane av fylket. Mange av mellom-

alderkyrkjene i fylket treng sårt restaurering. Venstre meiner det er eit statleg ansvar å sikra dette, og vil leggja press på nasjonale styremakter.

Musea er slått saman til større administrative einingar. Det vert ei viktig oppgåve framover å følgja opp arbeidet med denne reforma, og bidra til at dei einskilde konsoliderte musea får gode rammevilkår. Venstre ønskjer å gjera musea gratis for publikum utanom turistsesongen.

Kulturformidling til born og unge er eit satsingsområde for Venstre. Den kulturelle skulesekken, som mellom anna inneheld ei turnéverksem til grunnskular i heile fylket, er ei viktig satsing. Slik formidling av kulturopplevelsingar i samarbeid med lokale og regionale kunst- og kulturoperatørar, når mange, og bør utviklast vidare. Venstre meiner kommunar som ønskjer det, må få fridom til å forvalta midlane frå den Kulturelle skulesekken sjølve til eigne prosjekt.

Venstre ynskjer å sikra at kulturturkort for ungdom kan bli ei fast ordning som gjev unge tilgang til kulturtilbod til ein rimeleg pris. Det må setjast av midlar for gjennomføring av dette.

Hordalandsnaturen gjev gode høve til friluftsliv og naturopplevingar. Venstre meiner det er viktig å leggja til rette slik at også menneske med funksjonshemminger lettare kan koma seg ut i naturen.

Venstre vil støtta idretten mellom anna ved å satsa på gode anlegg for alle idrettar.

Ungdom må få høve til å kombinera vidaregåande opplæring med satsing på idrett. Det er viktig å sikra breidda, særleg gjennom tiltak for born og unge.

Frivillige lag og organisasjonar er ei berande kraft i kulturarbeidet. Frivillig innsats er ein svært viktig ressurs i kulturbygginga i heile fylket, og er også med på å skapa gode levekår og sosiale nettverk. For lag og organisasjonar er eit samarbeid med fylkeskommunen svært viktig for at me skal kunna ha eit aktivt og mangfaldig kulturliv i alle delar av fylket.

Venstre vil:

- * arbeida for at dei store kulturinstitusjonane får trygge rammevilkår
- * byggja ut stønadsordningane for kunstnarar som bur eller etablerar seg i Hordaland
- * styrka kulturvernearbeidet og satsinga på fartøyvern
- * vidareutvikla Den kulturelle skulesekken
- * etablera kulturfond for ungdom som ei fast ordning
- * sikra at idrettsleg aktivitet og frivillige lag og organisasjonar for barn og unge får gode rammevilkår

SÅMFERDSLE - STYRKA DET KOLLEKTIVE TILBODET

Venstre vil arbeida for ferjefri Kyststamveg mellom Bergen og Stavanger. Ein føresetnad for dette er bygging av bru frå Stord til Tysnes over Langenuen og vidare vegsamband over Tysnes til Fusa.

Eit tenleg kommunikasjonsnett og eit godt kollektivtilbod er ein viktig føresetnad for å halda oppe og vidareutvikla busetnadsmønsteret og næringslivet i Hordaland. Venstre vil føra ein samferdslepolitikk som gjer det enklare og meir effektivt å koma seg fram i Hordaland, mellom anna for å sikra samanhengande bu- og arbeidsmarknadsregionar. Samstundes må miljø- og helseproblem som følge av vegtrafikk løysast med målretta tiltak. Venstre vil difor prioritera veginvesteringar retta mot tryggleiks- og miljø-investeringar, vedlikehald, rassikring og andre trafikktryggleikstiltak.

Venstre vil at barn og ungdom skal vera flittige brukarar av kollektivtilboden. Difor vil vi verna ungdomskortet og styrka dette. Me vil også arbeida for rabattordningar på busskort for barn. Studentkortet må verta betre og billeggare.

Den største utfordringa framover er å få fleire som bur i og rundt Bergen til å reisa kollektivt. Dette betyr at ein må prioritera tiltak som gir auka kvalitet på våre kollektive transportmiddel.

Buss vil i mange år framover vera hovudplaren i kollektivtrafikken. Venstre vil arbeida for at bussane skal koma langt raskare fram og såleis verta meir attraktive. Dette krev mellom anna ei satsing på prioritering i lyskryss, nye korte og lengre kollektivfelt og eventuell bruk av såkalla sambruksfelt. Målet må vera at bussane, etter innføring av nytt billettesystem våren 2008, nyttar 25 prosent mindre tid på rutene i tett-bygde strok enn i dag.

Venstre vil at bybanen skal verta berebjelken i kollektivsystemet i Bergen, og vil byggja bybane til alle bydelar. Arna må få dobbelt jernbanespor, og dette må sjåast i samanheng med bybanesystemet. Etter Venstre si oppfatning må bybanen utvidast til nabokommunane med prioritet til Knarvik og Straume, og seinare til Os og eventuelt til Askøy. Bybanen til Knarvik bør etter kvart også gå til Frekhaug. Hurtigbåten mellom Kleppestø på Askøy og Nøstet i Bergen må også få status som ein del av bybanesystemet, i alle høve inntil ein slik status eventuelt kan avløysast av ei skinnegående løysing.

Venstre meiner det trengs eit betre vegsamband frå Nordhordland til Bergen, og på riksvegane i Nordhordlandskommunane. Difor støttar Venstre initiativet "Nordhordlandspakken". Venstre går

inn for både Eikåstunnelen og Nyborgtunnelen i Åsane for å skapa ein sikrare og meir effektiv trafikkavvikling. I arbeidet med Nyborgtunnelen må ein sikra plass til framtidig bybanetrase.

Venstre støttar planane om eit nytt Sotrasamband under føresetnad av at ein tek bybanetrase med i planlegginga. I utgangspunktet ynskjer Venstre det sørlege alternativet, og at den noverande Sotrabrua vert utvida med bybanetrase.

Venstre går imot biltunnel gjennom Ulriken fordi den vil føra til auka trafikk inn til Bergen sentrum. Med dobbelt jernbanespor vil ein slik tunnel heller ikkje vera naudsynt for innbyggjarane i Arna. For å betra vegnettet frå Arna, meiner Venstre at Ringveg Aust bør byggjast med ein tunnel frå Grimen-området til Midttun/Hop-traseen. Dette prosjektet vil dessutan fjerna gjenomgangstrafikken frå Bergensdalen og vil letta trykket på vegnettet frå Åsane til Bergen sentrum. Såleis er Ringveg Aust eit miljøprosjekt, mens Arnatunnelen er det motsette.

Ved alle kollektivterminalar, med unnatak av i Bergen sentrum, må det etablerast "park and ride" anlegg med god kapasitet. Det vil sei gratis parkering for folk som reiser vidare med kollektive transportmiddel.

Det er viktig å sikra god informasjon om rutetider. Mellom anna bør det vurderast utbygging av digital informasjon på større haldeplassar, med informasjon om rutetider m.m. Dessutan bør det opprettast ein eigen nettstad etter modell frå Oslo som inneholder ruteinformasjon for alle kollektivtransportmiddelet i fylket.

Bergen kommune har ei rekke andre utfordringar knytta til drifta av kollektivtrafikken i høve til resten av fylket. Samstundes er trafikken til og frå omegnsmunnane til Bergen òg ein del av utfordringane i Bergen.

Venstre ynskjer at Bergen kommune forvaltar kollektivtrafikken innan dei rammene som tilhøvet til resten av Hordaland føreset. Dette må

føra til at det vert oppretta eit samordningsselskap for kollektivtilbodet i Bergensregionen som m.a. skal ha ansvar for å samordna tilbodet slik at ein får eit godt rutetilbod og god bruk av ressursane, slik ein tildømes har fått til i Osloområdet gjennom samarbeid i Storoslo lokaltrafikk.

Venstre ynskjer å innføra eit nytt "Miljøkort" for reisande frå Nordhordland, Sotra/Øygarden, Os og Askøy til Bergen. Dette for å gjera det meir attraktivt å reisa kollektivt på desse strekningane, slik at veksten i biltrafikken vert dempa. Det må dessutan opprettast fleire ekspressruter på naturlege pendlarstrekningar frå nabo – og omegnsmunnane til Bergen.

Venstre meiner at framtidig vegutbygging i og rundt Bergen må delfinansierast med bomeng-ar. Inntektene frå slike prosjekt må og kunne brukast til å gje kollektivtilbodet auka kvalitet, kvantitet og betre framkome. Dette gjer at vi kan få redusert takst slik at kollektive reisemidlar vert konkurransedyktige i høve til bruk av bil.

Venstre meiner at fylket må leggja kollektivtrafikken ut på tilbod når kvalitetskontrakten går ut i 2008. Dette fordi det vil gje eit betre kollektivtilbod til dei reisande, noko som vil auka talet på kollektivreisande. Resultatet vert eit betre miljø. Gjennom tilbodskriteria vil det sikrast ei sterkt offentleg styring av kollektivtilbodet i forhold til rutestruktur og pris. Det er ynskjeleg frå Venstre si side at det vert lagt opp til eit intensivsystem der kollektivselskap får bonus for fleire kollektivreisande.

Båttransport er ein viktig del av Hordaland sitt kommunikasjonsnett. Venstre vil gå inn for meir godstransport på sjø. Dette krev at overvaking, merking, og vedlikehald av seglingsleier må prioriterast høgare av omsyn til tryggleiken til sjøs. Likeeins for å redusera faren for miljøskadeleg utslepp, og syta for auka oljevernberedskap i fylket.

Venstre ynskjer å vurdera høgfartstog mellom Bergen og Stavanger, og mellom Vestlandet og Oslo. Dette vil vera eit godt alternativ til fly, binde Vestlandet tettare saman og føra til reduserte utslepp. Det er viktig å arbeida for redusert reisetid på jernbanestrekninga Bergen-Voss. På kort sikt må det gjerast nødvendige investeringar og auka kapasiteten for godstransport, for å korta reisetida på Bergensbanen ned til 4-5 timer. Dermed vil toget bli konkurransedyktig med fly på reisetid frå Bergen sentrum til Oslo sentrum (ca. 4 timer).

Dersom det samtidig vert satsa på å etablera straumuttak ved alle stolsete, mobildekning på heile togturen og andre tiltak som gjer toget meir attraktivt, vil langt fleire velja toget på strekninga Bergen-Oslo.

Venstre vil:

- * sørge for eit godt kollektivtilbod som sikrar kvalitet, kvantitet og betre framkome
- * at løyve til å驱ra kollektivtransport skal tildelast etter tilbod
- * at auka tilskot til kollektivtrafikk, gang- og sykkelvegar og trafikksikringstiltak skal prioriterast
- * byggja dobbeltspor gjennom Ulriken slik at jernbanen kan bli eit framtidsretta kollektivtilbod

- * at det ikkje skal byggjast vegg tunnel gjennom Ulriken
- * ha gratis parkeringsplassar ved trafikk-knutepunkt med hyppige avgangar med kollektivtransport til og frå sentrum
- * fullføra bybana til Flesland, og leggja tilrette for vidare utviding i Bergen og omegn
- * prioritera rassikring, opprusting og vedlikehald av eksisterande vegnett framfor å setja i gang nye, store samferdsleprosjekt
- * prioritera vegprosjekt som gjev ein klar miljøgevinst og aukar trafikktryggleiken
- * ha ein ferjefri kyststamveg over Stord, via Tysnes og Fusa
- * ruste opp vegan mellom Nesttun og Arna slik at trafikken vert leia utanom Bergen sentrum
- * arbeida for at gassferjer vert tekne i bruk på fleire ferjesamband i Hordaland, under føresetnad av at miljøomsyn må vera viktigare enn overfartstida
- * prioritera opprusting av riksvegane til standard med gul stripe
- * stilla krav til gode tilkomstmogelegheiter for rørslehemma og personar med barnevogner på kollektivtransport
- * leggja til rette for at det blir ein overgang av godstransport frå veg til bane og sjø

DÉT KREATIVE OG NYSKAPANDE HØRDALAND

Venstre trur på det skapande menneske. Jobbskaparar og idémakarar må visast tillit, ikkje hindrast gjennom unødig byråkrati og skjemavelde. Alt tyder på at mange av arbeidsplassane i framtida må skapast i små og mellomstore verksemder. Mange arbeidsplassar kjem i verksemder som i dag ikkje er etablert. Nyetablerarar og småverksemder må få betre vilkår om me skal oppretthalda sysselsettinga og verdiskapinga. Ei forenkling av det offentlege skjemaveldet, tilskotsordningar som er betre tilpassa småverksemdene sine behov og eit skifte frå skatt på arbeid til skatt på forbruk og ureining, er Venstre sin bodskap.

Fylkeskommunen har ei viktig oppgåve i å hjelpe kommunane til å vera aktive tilretteleggarar, pådrivarar og medspelarar for etablerarar og verksemder. Overordna planlegging, koordinering og spisskompetanse er sentrale stikkord. Fylkeskommunen i Hordaland har òg eit viktig ansvar i å vera ein aktiv medhjelpar i næringslivet si utanlandssatsing.

Bergen er den sentrale og store byen i fylket. Å utvikla Bergensregionen som godt alternativ til mellom anna Osloregionen, er svært viktig. Samstundes er det viktig å leggja til rette for næringsutvikling i heile fylket. Infrastrukturen må utviklast slik at distriktskommunane vert

gode alternativ for nyetablerarar. For å demme opp for flyttestraumen frå distriktskommunane er det særleg viktig å leggja til rette for kompetansearbeidsplassar i distrikta.

Venstre tek forvaltaransvaret for komande generasjonar på alvor. Det betyr at me vil ta omsyn til natur og arealressursar i eit langt perspektiv. Omsynet til miljøet vil alltid bli prioritert høgst.

Bergen er landet sin nest største universitets- og høgskuleby, og det er i tillegg andre viktige høgskulestadar i fylket. Det er ei stor utfordring både for fylkeskommunen i seg sjølv og for næringspolitikken generelt å betre kunne nytta den kunnskap forskingsinstitusjonane har og studentane sin kompetanse. Det er ikkje minst viktig at forskings- og utdanningsinstitusjonane vert ein ressurs for heile Vestlandet.

I ei tid med store og raske omskifte vil det vera viktig å auka kompetansen og høvet til vidaregåande utdanning. Fylket har eit stort ansvar for å leggja til rette slik at alle med utdanningsplanar har sjanse til å verkeleggjera desse. Å satsa på varierte utdanningstilbod er å investera i framtidig næringsutvikling. Potensialet for å omsetja forskningsresultat til kommersielle tenester og produkt er enno ikkje teken ut. Venstre meiner difor det bør leggjast betre til rette for eit forskingsbasert næringsliv.

Venstre ynskjer å føra ein aktiv politikk for dei delar av fylket som har stillstand eller nedgang i folketal og tal på arbeidsplassar. Eit allsidig næringsliv er ein føresetnad for å halda oppe busetnadsmønsteret i Hordaland. Sjølv om talet på yrkesutøvarar i landbruket har gått ned, er denne næringa svært viktig for busetnad og samfunnsliv i distrikta. For å halda oppe eit livskraftig landbruk, er det naudsynt å ha ein variert bruksstruktur.

Fiskeri- og havbruksnæringa er viktig for fylket vårt. Her vert det skapt store verdiar og gode arbeidsplassar. Venstre meiner at næringa må byggja på ansvarleg bruk av naturressursane, og at næringa må få rammevilkår som set ho i stand til å møta konkurransen i den internasjonale marknaden. Det må vera eit mål at ein større del av den fisken som vert landa og produsert i Hordaland, vert foredla her. Fylkesdelplanen for arealbruk i sjø må sjå til at det vert eit balansert høve mellom bruken av sjøareal mellom fritidsbruk, tradisjonelt fiske og havbruk. Venstre vil arbeida for at dei fiskerihamnene som er prioriterte i Hordaland, vert bygde, mellom anna for å sikra leveransar til vår lokale fiskeindustri.

Reiseliv er ei stor og viktig næring i fylket vårt. Vi har kyst, fjord, fjell, by, miljøkvalitetar og eit kulturmangfald som har stort potensiale for vidareutvikling av denne viktige næringa. Å oppretthalda levande bygder, kulturlandskap og ein rein natur er avgjerande for at vi skal lukkast. Ei spanande integrering mellom kultur og næring kan gje alle partar eit løft. Både det profesjonelle kulturlivet og det meir folkelege kulturtilbodet er viktig og interessant for å skapa eit mangfold innan kvalitetsturisme over heile landet.

Fylkeskommunen må samarbeida med næringsliv, kommunar og statlege styresmakter for å sikra eit samspel som skapar grunnlag for eit heilskapsprodukt.

Venstre vil:

- * prioritera omsynet til natur og arealressursar føre kortsiktig økonomisk vinst
- * vidareføra arbeidet med Strategisk næringssplan i nært samarbeid med kommunane og næringslivet
- * at fylkeskommunen skal vera ein sentral samarbeidspartner for næringslivet i deira satsing mot utlandet
- * gjera det enklare å starta og driva små og mellomstore verksemder og
- * stimulera til nyskaping i eksisterande verksemder
- * samordna tenestene det offentlege gjer for næringslivet
- * arbeida for at BKK held fram å vera eit selskap med regionalt offentleg eigarskap og tilsvarande kontroll.
- * arbeida for at Hordaland vert eit føregangs-fylke i alternativ næringsutvikling på gardsbruk t.d. gjennom kulturlandskapspleie som produksjonsgrein og økologisk produksjon

EIT MODERNE MILJØFYLKE

Venstre tek forvaltaransvaret for komande generasjonar på alvor. Det vil seia at me tek omsyn til natur- og arealressursar i eit langt perspektiv og at miljøtenking ligg til grunn i all samfunnsplanlegging og utvikling. Venstre kan ikkje godta kortsiktige disponeringar eller ressursuttak som på sikt fører til eit dårlegare miljø.

Det må utarbeidast ein forvaltningsplan for vilddyr i fylket.

Affallsproduksjon er ei alvorleg utfordring, og avfallsmengda må reduserast. For å stimulera til avfallsreduksjon, må borgarane si forbukermakt gjerast synleg. Dette kan auka forbruket av resirkulerte produkt. Så mykje avfall som mogeleg må gjenvinnast. Alle kommunar skal ha ordningar for kjeldesortering og retur av papir, glas, plast og matavfall. Det må oppretta panteordningar for spesialavfall.

Dei globale utsleppa av klimagassar aukar, og klimaet vårt er i endring. Noreg har forplikta seg til å redusera utslepp av klimagassar til 1% over utsleppsnivået i 1990 for perioden 2008-2012. Venstre meiner at minst halvparten av utsleppsreduksjonane som vi har plikta oss til – skal gjennomførast nasjonalt. Dette gjer at vi i vårt fylke – som er eit at dei fylka som har størst utslepp av klimagassar – vert stilt overfor store utfordringar for å få dette til. Skal vi nå målet i Kyoto-avtalen må utsleppa i Hordaland reduserast vesentleg. Venstre meiner at Hordaland Fylke må laga ein plan med ein forpliktande handlingsdel for å nå

dette målet. Denne planen må vere overordna andre planar, og det må årleg utarbeidast ein rapport som dokumenterer miljøtilstanden i Hordaland.

Det må satsast meir på bioenergi til oppvarming og drivstoff. Berre ein liten del av tilvoksteren i Hordaland-skogane vert nytta i dag.

Venstre vil gå inn for, og støtta tiltak som t.d. skogsvegutbygging og utvikling av生物brennstoff.

Utslepp frå transportsektoren må reduserast. Venstre vil påleggja oljeselskapa å tilby biodiesel og E85 ved eit fleirtal av fyllingsstasjonane. Samstundes må det offentlege forplikta seg til å gå føre ved å ta i bruk denne typen drivstoff i størst mogeleg grad.

Venstre vil stilla krav om at ein stor del av bussane skal gå på alternativt drivstoff. I staden for å nytta gass som alternativ, ynskjer Venstre at biodiesel vert nytta i så stor grad som mogeleg. Når hydrogenbussar vert tilgjengelege, må fylket vera ein pådrivar for at slike skal takast i bruk.

Mange stader i Hordaland har me attraktive strand- og kystmiljø. Desse bør takast vare på for ettertida. Det er stort press i høve til bygging i strandsona i delar av fylket. For Venstre er det viktig å verna om allemannsretten. Me meiner og det må vera mogeleg å utøva ein meir lempelag praksis der utbyggingspresset ikkje er så stort, og der den ålmenne tilgangen til strandområda er ivaretaken. I denne samanheng

kan det vera viktig å definera kva som er "funksjonell" strandsone.

Arealplanlegging er viktig i samfunnsstyringa. Venstre ynskjer at fylkeskommunen skal vera ein pådrivar i miljøspørsmål, og kvalitetssikra arealplanar, for å sikra at det i all planlegging vert teke tilstrekkeleg omsyn til viktige miljøsider, som jordvern og arealressursar.

Venstre krev at framføring av store høgspent-liner i langt større grad må bli lagt i bakken, og ikkje bygde som luftspenn. Venstre er òg i mot ei alternativ farlei til Bergen gjennom Skjelanger-sundet og over Herdlaflaket då denne vil føre til store og til dels uopprettelege inngrep i marine naturverdiar.

Venstre meiner Hordaland fylkeskommune og ein eventuell Vestlandsregion må vera klimanøytral. Det vil seia at utsleppa frå verksemda til fylkeskommunen skal vera lik null gjennom bruk av utsleppsfree teknologi. Slik vert det gjeve incentiv til at fylkeskommunale einingar reduserer utsleppa sine.

Venstre vil:

- * krevja at det vert gjennomført konsekvensanalysar ved alle større utbyggingar og naturinngrep
- * samordna areal- og transportplanlegging med tanke på å oppnå viktige miljømål og spara areal /grønstruktur

- * arbeida for å ta vare på verdifulle naturområde, kulturlandskap, kulturmiljø og matjord
- * at fylkeskommunen skal ha høge miljøkrav til eigen organisasjon, t.d. ved energiøkonomisering
- * støtta lokale miljøtiltak i kommunane for å skapa berekraftige lokalsamfunn
- * leggja til rette for bruk og produksjon av miljøvenleg energi
- * at det skal førast ein restriktiv politikk når det gjeld utviding av eksisterande og bygging av nye kjøpesenter
- * arbeida for å ta vare på det biologiske mangfaldet
- * ha ein restriktiv praksis for bygging i strandsona for å sikra allemannsretten. Når allemannsretten ikkje vert svekka, og viktige naturverdiar er ivaretakne, kan ein ha ein meir lempet praksis
- * utarbeida ein plan for Hordaland med mål om reduksjon av klimagassar slik at ein klarar å oppfylla dei plikter som Noreg har teke på seg i Kyoto-avtalen. Denne planen må vera overordna andre planar i fylket
- * at alle offentlege innkjøp så langt det er mogeleg skal vera miljø eller fair trade merka produkt

Vil du vite meir?

Venstre sitt prinsipprogram, stortingsvalprogram, notat om den sosiale liberalismen, politisk rekneskap, einskildsaker og uttaler m.v. kan du lese meir om på www.venstre.no eller få i våre sekretariat:

Venstres Hovedorganisasjon
Møllergt. 16, 0179 Oslo
telefon 22404350, telefaks 22404351
e-post: venstre@venstre.no

Venstres Stortingsgruppe
Stortingen, 0026 Oslo
telefon 23313362, telefaks 23313872
e-post: stortingsgruppa@venstre.no

Hordaland Venstre
St. Jakobsplatz 9, 5008 Bergen
telefon 55553060, telefaks 55553061
e-post: hordaland@venstre.no

www.venstre.no/hordaland

